SUN'IY INTELLEKT VOSITALARIDAN O'ZBEK TILI TA'LIMIDA FOYDALANISHNING LINGVODIDAKTIK ASOSLARI

Tursunqulova Barno Abdurashid qizi
Paxtakor tumani 7-maktab ona
tili va adabiyot fani o'qituvchisi
https://doi.org/10.5281/zenodo.23204218

Annotatsiya. Mazkur maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining o'zbek tili ta'limidagi o'rni, ularning lingvodidaktik imkoniyatlari hamda ta'lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, ChatGPT va boshqa sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish orqali o'quvchilarning nutqiy, lingvistik va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish usullari yoritiladi.
Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, ChatGPT, lingvodidaktika, o'zbek tili ta'limi, raqamli ta'lim, kompetensiya, interfaol metodlar.

Abstract. This article analyzes the role of artificial intelligence technologies in Uzbek language education, their linguodidactic potential, and their significance in enhancing educational effectiveness. It also outlines methods for developing students' speech, linguistic, and communicative competencies through the use of ChatGPT and other artificial intelligence tools.
Keywords: artificial intelligence, ChatGPT, linguodidactics, Uzbek language education, digital education, competence, interactive methods.

Аннотация. В статье анализируется роль технологий искусственного интеллекта в обучении узбекскому языку, их лингводидактический потенциал и значение для повышения эффективности образовательного процесса. Также рассматриваются методы развития речевой, языковой и коммуникативной компетенций учащихся с помощью ChatGPT и других инструментов искусственного интеллекта.
Ключевые слова: искусственный интеллект, ChatGPT, лингводидактика, обучение узбекскому языку, цифровое образование, компетенция, интерактивные методы.

Kirish. Ta'lim tizimini raqamlashtirish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish dolzarb masalalardan biriga aylandi. Xususan, o'zbek tili ta'limida sun'iy intellekt vositalari o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, yozma va og'zaki nutqini rivojlantirish hamda individual ta'limni tashkil etishda muhim imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bois mazkur vositalarning lingvodidaktik asoslarini ilmiy jihatdan tadqiq etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism.

Lingvodidaktika tilni o'qitish nazariyasi va metodikasini o'rganuvchi fan sifatida zamonaviy axborot texnologiyalarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilishni talab etadi. Sun'iy

intellekt vositalari, xususan ChatGPT, o'quvchilarga matn yaratish, grammatik tahlil, imlo xatolarini aniqlash hamda uslubiy tavsiyalar olish imkonini beradi.

O'zbek tili darslarida sun'iy intellektdan foydalanish quyidagi afzalliklarni ta'minlaydi:

ta'limning individuallashuvi;

tezkor fikr-mulohaza olish;

yozma nutqni rivojlantirish;

ijodiy topshiriqlarni bajarish;

o'qituvchi mehnatini qisman yengillashtirish.

Biroq sun'iy intellektdan foydalanishda axborotning ishonchliligini tekshirish, akademik halollik tamoyillariga rioya qilish va o'quvchilarda tanqidiy fikrlashni shakllantirish muhim hisoblanadi.

An'anaviy darslarda o'quvchilar ko'proq tayyor ma'lumotni qabul qiladilar. Zamonaviy metodlarda esa ular mustaqil izlanadi, so'z ma'nolarini tahlil qiladi va turli vaziyatlarda qo'llashni o'rganadi.

Quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

"Klaster" usuli orqali so'z ma'nolarini guruhlash.

"Aqliy hujum" yordamida yangi so'zlarni izohlash.

QR-kodli topshiriqlar orqali elektron lug'atlardan foydalanish.

Sun'iy intellekt (masalan, ChatGPT) yordamida sinonim, antonim va omonimlarga misollar yaratish hamda matnlarni tahlil qilish.

Loyiha metodi orqali o'quvchilarning mini lug'at yaratish faoliyatini tashkil etish.

Mazkur yondashuvlar o'quvchilarda kommunikativ kompetensiya, tanqidiy fikrlash va mustaqil ta'lim ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Leksikologiyani o'qitishda quyidagi innovatsion metodlardan foydalanish tavsiya etiladi:

1. Muammoli ta'lim metodi. O'quvchilarga sinonim, omonim va paronimlarga oid hayotiy vaziyatlar berilib, ular mustaqil yechim topishga undaladi. 2. Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish. ChatGPT kabi sun'iy intellekt platformalari yordamida o'quvchilar yangi so'zlarning ma'nosi, uslubiy xususiyatlari va qo'llanishini tahlil qilishi mumkin. Bu ularning mustaqil izlanish ko'nikmalarini rivojlantiradi. 3. Raqamli platformalar. Quizizz, Wordwall va Google Forms orqali leksikologiyaga oid interaktiv topshiriqlar tashkil etilishi o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi.

4. Hamkorlikda o'qitish. Guruhlarda lug'at tuzish, matndan yangi so'zlarni izohlash va taqdimot qilish o'quvchilarda muloqot va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Tajriba natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion metodlardan foydalangan sinflarda o'quvchilarning lug'at boyligi, darsdagi faolligi va mustaqil fikrlashi sezilarli darajada oshadi.

Xulosa. Sun'iy intellekt vositalari o'zbek tili ta'limining sifatini oshirishga xizmat qiluvchi samarali vositalardan biridir. Ulardan lingvodidaktik tamoyillar asosida foydalanish o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirish, darslarni zamonaviy tashkil etish hamda ta'lim samaradorligini oshirishga yordam beradi. Leksikologiya bo'limini zamonaviy pedagogik texnologiyalar va sun'iy intellekt vositalari asosida o'qitish dars sifatini oshiradi, o'quvchilarning lug'at boyligini kengaytiradi hamda fanga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. Ona tili fanidan Milliy o'quv dasturi.
3. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha ilmiy adabiyotlar.
4. Leksikologiyaga oid ilmiy manbalar.
5. O'zbekiston Respublikasining **"Ta'lim to'g'risida"**gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
6. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. Ona tili fanidan Milliy o'quv dasturi. – Toshkent, 2022.
7. Hozirgi o'zbek adabiy tili. Leksikologiya. Oliy ta'lim muassasalari uchun darslik. – Toshkent.
8. O'zbek tilining izohli lug'ati. 5 jildlik. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi.
9. Nizomiddin Mahmudov. Til – ezgu qadriyat. – Toshkent.
10. Abdug'ani Nurmonov. O'zbek tilshunosligi nazariyasi. – Toshkent.
11. Shavkat Rahmatullayev. Hozirgi adabiy o'zbek tili. – Toshkent.